

СТАТТІ І ГЛЮСАРІЇ

УДК (38)004=161=111

V. I. Karaban, Doctor of Philology, Professor,
A. V. Karaban, PhD., Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

A UKRAINIAN-ENGLISH TRANSLATION GLOSSARY OF POLITICALLY CORRECT GENDER-NEUTRAL LEXIS

Presented is an alphabetically arranged Ukrainian-English glossary of politically correct gender-neutral lexis comprising 874 entries.

Key words: *Ukrainian-English glossary, gender-neuter words.*

We think it useful to present a translation glossary that will be of great help to translators in their translations of gender-marked Ukrainian words into English.

The glossary with 874 entries is based on a number of gender-neutral words and phrases found in the Internet (see: Literature *below*). In the first column, English gender-marked equivalents are given together with Ukrainian head words and phrases for better user orientation.

This is the first attempt in the former Soviet Union to present such a dictionary. We think it important to give English gender-marked words alongside with their Ukrainian counterparts, so that translation students should be aware of them to preclude their use in politically correct translation. The glossary is not exhaustive and can be extended after further research into English gender-neutral lexis and corresponding Ukrainian-English word and phrase equivalence.

Ukrainian and English Gender-Marked Words	Gender-Neutral English Equivalents
авіатор – airman	pilot, aviator, flier
агресивний рекламіст – pitchman	promoter, ad maker
адміністратор – organization man	team player
актор – showman	actor
актриса – actress	actor

англієць – Englishman	Englander, Briton
англійка – Englishwoman	Englander, Briton
аристократ – nobleman	noble person
артист кордебалету – chorus boy	chorus singer, chorus member
артистка кордебалету – chorus girl	chorus singer, chorus member
астронавт – spaceman	astronaut
бабусині казки (<i>неправда</i>) – old wives' tale	gossip, superstition
бармен – barman	bartender
барменша – barmaid	bartender
батькиміста – city fathers	city leaders
батьківство – fatherhood	parenthood
батьківське піклування – fathering	parenting, child-caring
батьківське ставлення – fathering	parenting
батьківщина – fatherland	homeland, native land
батько-засновник – founding father	founder
бешкетниця – tomboy	intrepid child
бізнесмен – businessman	businessperson
білаворона – odd-man-out	person not included
білетерка – usherette	usher
блазень – funnyman	comedian
блудний син – prodigal son	returning child
богиня – goddess	god
бомбардир (<i>у футболі тощо</i>) – marksman	sharpshooter, shooter
братерство – brotherhood	fellowship, camaraderie
братерство людей – brotherhood of men	human solidarity
братерська любов – brotherly love	charity, goodwill
братолюбство – brotherly love	charity, goodwill
братський – brotherly	kind, helpful
браття – brethren	laity
бригадир – foreman	supervisor

важкий – man-sized	large
валлієць – Welshman	Welsh person
вбивця – gunman	shooter, killer, assassin
ведуча (програми) – anchorwoman	anchor
ведучий (програми) – anchorman	anchor
ведучий програми прогнозу погоди – weatherman	weathercaster
великий, величезний – king-size	huge, very large
величезна сума – king's ransom	valuable
вершник – horseman	horse rider, equestrian, rider
вершниця – horsewoman	horse rider, equestrian, rider
веслувальник – oarsman	rower
веслувальник (<i>у команді</i>) – oarsman	crew member
видатна людина – man of distinction	person of distinction
видатна особа – man among men	outstanding person
виконаний на високому рівні – workmanlike	skillful, efficient
випускник (університету) – alumnus	graduate, alum
випускниця (університету) – alumna	graduate, alum
вискочка – johnny-come-lately	newcomer
витрати робочого часу у людино-годинах – man-hours	work hours
вихователька – governess	child caretaker, child care
відкладальне застереження – grandfather clause	pre-existing condition
виконавиця – executrix	executor
виконавиця заповіту – executrix	executor
охоронник – guardsman	guard, soldier
відмичка – master key	passkey
відома особа – marked man	targeted person
відпочивальник (<i>на природі</i>) – outdoorsman	outdoors person

військовослужбовець – serviceman	sailor, soldier, flyer
військовослужбовець рядового складу – enlisted man	enlistee, soldier, recruit
вітчизна – motherland, mother country	hometown, native land
власник ранчо – ranchman	rancher
вмілий – masterful	skillful, expert
вміння вигравати – gamesmanship	game playing
вогнеборець – fireman	firefighter
воїн – fighting man	fighter, soldier
ворожка – sorceress	enchanter, sorcerer
вояка – fighting man	fighter, soldier
вуличний продавець газет – newsboy	paper carrier, news deliverer
вчений – man of letters	scholar, academic
газетяр – newspaperman	news reporter, writer for the press, reporter, writer
Гальмувальник (<i>потягу</i>) – brakeman	conductor's assistant
генеральний план – master plan	main plan, primary plan
генератор ідей – idea man	idea person, creator
героїня – heroine	hero
голандець – Dutchman	Dutch person
голова (<i>зборів тощо, про чоловіка</i>) – chairman	chairperson, chair
голова (<i>зборів тощо, про жінку</i>) – chairwoman	chairperson, chair
голова сім'ї – man of the house	husband, father
головне джерело – mother lode	main vein
головний помічник – right-hand man	main assistant
головний технолог пивного виробництва – brew master	brew director, chief/head brewer

господар дому – man of the house	husband, father
господарка оселі – hostess	host
господиня – housewife	Homemaker, host
громадськість – John Q. Public	the public
гувернантка – governess	child caretaker, child care
давати волю рукам – manhandle	rough up, move roughly
двірник – maintenance man	janitor, caretaker
джентльменська угода – gentlemen's agreement	unwritten agreement
державний діяч – statesman	statesperson, leader
державний діяч похилого віку – elder statesman	senior statesperson
джазмен – jazzman	jazz player, jazz musician
дилетант – layman	layperson
директор цирку (<i>звіринця тощо</i>) – showman	circus manager, entertainer
директор школи – headmaster	principal
дівоче прізвище – maiden name	family name, birth name
дівчина-півча – choir girl	choir member
дівчина-ковбой – cowgirl	cowhand
доісторична людина – prehistoric man	prehistoric person
домашній майстер – handyman	fixer, maintenance person
домашня господарка – housewife	homemaker
допомога з непрацездатності працівника – workmen's compensation	workers' compensation
допомога у зв'язку з виробничою травмою – workmen's compensation	workers' compensation
дружка – maid-of-honor	honored attendant
дружка (<i>нареченої</i>) – bridesmaid	bride's attendant, wedding usher
дружка(<i>чоловік</i>) – bridesgroom	bride's attendant, wedding usher

друкар – pressman	press operator
Дядько Сем (<i>США</i>) – Uncle Sam	U.S., United States
жертва (<i>про чоловіка</i>) – fall guy	scapegoat
жінка-водій – woman driver	driver
жінка-кінооператор – camerawoman	camera operator
жінка-контролер на платній автосоянці – meter maid	parking enforcement officer
жінка-підприємець – businesswoman	businessperson
жінка-поліцейський – policewoman	police officer
жінка, яка веде домашнє господарство – housewife	homemaker
жінка, яка має фах – career woman	career professional
жуїр – man about town	bon vivant, mover and shaker
журналіст – newsman, newspaperman	reporter, newscaster, journalist
завідувачка – manageress	manager
заміжня дружка нареченої – matron of honor	honored attendant
засновник – founding father	founder
звabниця – seductress	seducer
звичайна людина – common man	average person, commoner
звичайна людина – John Q. Public	ordinary person
звичайна людина – man on the street	average person, ordinary citizen
знавець – master	expert
знаменитість – man of distinction	person of distinction
знахар – medicine man	spirit healer, faith healer
золота жила – mother lode	main vein
ігриська – gamesmanship	game playing
інсайдер – inside man	insider

ірландці – Irishmen	the Irish
кандидат у президенти, висунутий своїм штатом – favorite son	favorite candidate
капітан судна – shipmaster	ship captain, ship commander
караульний – guardsman	guard, soldier
кваліфікований працівник – journeyman	experienced tradesperson
керівник – headman	boss, chief, president, leader
керівники та їхні дружини – managers and their wives	managers and their spouses
керівниця – manageress	manager
керманіч – helmsman	coxswain
кінооператор – cameraman	camera operator
ключ, який підходить до всіх замків – master key	passkey
ковбой – cowboy	cowhand
ковбой – ranchman	rancher
колишня студентка (університету) – alumna	graduate, alum
комедіант – funnyman	comedian
комедіант (<i>жінка</i>) – funnywoman	comedian
комедіантка – comedienne	comedian, entertainer
комплектувати – to man (<i>verb</i>)	operate, staff
конгресмен – congressman	member of Congress, congress person
кондуктор (<i>жінка</i>) – conductress	conductor
контактна особа – contact man	contact person, contact
конторський службовець – office boy	clerk
кореспондент – newsmen	reporter, newscaster
космонавт – spaceman	astronaut
кур'єр – deliveryman	deliverer, delivery clerk, courier
красива (<i>про жінку</i>) – beautiful	attractive
красивий (<i>про чоловіка</i>) – handsome	attractive
кур'єр – office boy	messenger

кур'єр (<i>жінка</i>) – deliverywoman	deliverer, delivery clerk, courier
кур'єр (<i>жінка</i>) copy girl	copy clerk
кур'єр (<i>чоловік</i>) – copy boy	copy clerk
куратор – gateman	gate keeper, gate attendant
лизоблюд – yes-man	sycophant, avid follower
лісоруб – lumberman	logger, forester
літератор – man of letters	author, writer
друга особа – number-two-man	second in command
льотчик – flyboy	pilot, aviator
льотчик – airman	pilot, aviator, flier
льотчиця – airwoman	pilot, aviator, flier
людина "тут як тут" – johnny-on-the-spot	prompt person, right-on-time
людина дії – man of action	doer
людина епохи Відродження – Renaissance man	Renaissance person
людина року – man of the year	newsmaker of the year
людина справи – man of action	go-getter, human dynamo
людино-години – man – hours	work hours
людиноподібний – manlike	humanlike
людожер – man-eater	flesh eater
людство – mankind	humankind, humanity
люк – manhole	utility access hole, maintenance hole
майстер – foreman	supervisor, boss
майстер – master	expert
майстер (<i>жінка</i>) – forewoman, forelady	supervisor, boss
майстер з ремонту –	maintenance
майстер з ремонту – repairman, serviceman	repairer, repair person, maintenance person (specialist)
майстер на всі руки – handyman, jack-of-all-trades	handyperson, fixer, maintenance person
майстерний – masterful	skillful, expert
масажистка – masseuse	massage therapist

материнство – motherhood	parenthood
материнська мова – mother tongue	first language, native language
материнське піклування – mothering	parenting, child-caring
материнське ставлення – mothering	parenting
мати (матінка)-земля – Mother Earth	earth, world, planet earth
Матінка-природа – Mother Nature	nature
менеджер– жінка – manageress	manager
метеоролог – weatherman	meteorologist
механічна людина – mechanical man	robot
мисливець – huntsman	hunter
мисливиця – huntswoman	hunter
мистецтво організації публічних розваг – showmanship	stage presence
міс (<i>пані</i>) – Miss	Ms.
місіс (<i>звертання до заміжньої жінки</i>) – Mrs.	Ms.
мічман – midshipman	sailor
мішень (<i>про особу</i>) – marked man	targeted person
модерніст – modern man	modern person
молода людина – young man	youth, teenager
молода талановита зірка (<i>про співачку тощо</i>) – starlet	star young actor
молочник – dairyman	dairy farmer, dairy farm worker
молочниця – dairywoman	dairy farmer, dairy farm worker
морський кадет – midshipman	naval/marine cadet
моряк – seaman	sailor, mariner, sea farer
мужньо – manfully	courageously, valiantly
навідник – inside man	insider
наглядач – taskmaster	supervisor
найкращий друг людини (<i>про собаку</i>) – man's best friend	dog
нападник (<i>в амер. футболі</i>) – lineman	line technician, football player

нафтовик – oilman	oil field worker
нафтопромисловець – oilman	oil executive
начальник – boss man, headman	boss, chief, president, leader, supervisor
начальниця – boss lady	boss, supervisor
небилиці – old wives' tale	tall tale
нейтральна смуга (територія) – no-man's-land	neutral zone
нероба (<i>жінка</i>) – playgirl	pleasure seeker, partier, carouser
нероба (<i>чоловік</i>) – playboy	pleasure seeker, partier, carouser
неспеціаліст– layman	Layperson
нідерландець – Dutchman	Dutch person
нічийна земля – no-man's-land	uninhabited land
нічний вахтер – night watchman	night security guard
нічний охоронець (сторож) – night watchman	night security guard
новачок – johnny-come-lately	newcomer
новачок (<i>у школі</i>) – freshman	first year student, undergrad
норвежець – Norseman	Norse person
носійідей – idea man	idea person, creator
няня (<i>чоловік</i>) – male nurse	nurse
однотипний корабель – sister ship	partner ship
озброєна особа – gunman	shooter, killer, assassin
омбундсмен (<i>жінка</i>) – ombudswoman	mediator
омбундсмен (<i>чоловік</i>) – ombudsman	mediator
організатор – organization man	organizer, orchestrator
особа, яка зловживає довірою – confidence man	swindler, crook
особовий склад – manpower	personnel, workers, workforce, staff
офіціантка – waitress	server

охоронець – watchman	security guard
пакувальник (<i>на касі магазину</i>) – bagboy	bagger, assistant, caddy
пакувальниця (<i>на касі магазину</i>) – baggirl	bagger, assistant, caddy
парвеню – johnny-come-lately	newcomer
пастух – cowboy	cowhand
пастушка – cowgirl	cowhand
пастушка овець – goatherdess	goatherd
патрульний поліцейський – patrol man	field officer, field service officer, service officer
персонал – manpower	personnel, workers, workforce, staff
перша особа – number-one-man	head, chief, leader
перший (<i>політ тощо</i>) – maiden	first
першокурсник (-ця) – freshman	first year student, undergrad
печерна людина – cavemen	cave dweller
печерна людина (<i>про жінку</i>) – cavewoman	cave dweller
печерний чоловік – cavemen	cave dweller
пивовар – brew master	brewer, brew director, chief/head brewer
письменник – man of letters	author, writer
письменниця – authoress	author
підприємець – businessman	businessperson
підручний – henchman	partner in crime
підставна особа – front man	dummy, stooge
підтакувач – yes-man	echoer, supporter
пілот – airman	pilot, aviator, flier
пірнальник – frog man	diver
піхотинець – infantryman	infantry soldier
плітки – old wives' tale	gossip
поводитися грубо – manhandle	rough up, move roughly
поетеса – poetess	poet
пожежник – fireman	firefighter

покоївка – chambermaid	housekeeper
політичний діяч – statesman	senior politician
помічений (для стеження тощо) – marked man	fingered person
помічник офіціанта (офіціантки) – bus boy	server's helper, table attendant
помічниця офіціанта (офіціантки) – bus girl	server's helper, table attendant
поплічник – henchman	partner in crime
портовий вантажник – longshoreman	stevedore
поручитель – bondsman	bondsperson, guarantor, insurer
посередник – contact man	contact person, contact
посередник – middleman	go-between, intermediary
посильний – legman	runner, messenger
посильний – office boy	messenger
постачальник ідей – idea man	idea person, creator
почерк – penmanship	handwriting
поштар – postman, mailman	letter carrier, mail carrier
поштова працівниця – postmistress	postal worker
прабатько – forefather	ancestor, forebear
права рука (про людину) – number-two-man	second in command
права рука (про людину) – right-hand man	main assistant
працювати – to man (verb)	operate, staff
предок – forefather	ancestor, forebear
представник (спікер) – spokesman	spokesperson
представник – contact man	contact person, contact
представник організації – organization man	loyal company person
представниця – spokeswoman	spokesperson
прес-секретар (чоловік) – spokesman	spokesperson

прес-секретар (жінка) – spokeswoman	spokesperson
прибиральник – maintenance man	janitor, caretaker
прибиральниця – maintenance woman, cleaning lady	office cleaner, janitor, caretaker
призер – letterman	achiever, award winning athlete
присяжна – juríwoman	juror, jury person
присяжний – juruman	juror, jury person
провідний спеціаліст – key man	key person
продавець – salesman	sales person, sales associate/agent, salesclerk
продавець газет – paperboy	news vendor, newshawk
продавчиня – salesgirl, saleslady	sales person, sales associate/agent, salesclerk
проста людина – common man	average person, commoner
пустир – no-man's-land	uninhabited land
пустунка – tomboy	boisterous child
радійник – radioman	radio broadcaster
регулювальник швидкості вагонів – brakeman	conductor's assistant
редактор газети – newspaperman	news editor
ремісник – craftsman	craftsperson, artisan
ремісниця – craftswoman	craftsperson, artisan
ремонтний майстер – repairman	repairer, maintenance specialist
репортер – newsmán, legman	reporter, newscaster, runner, messenger
рідна мова – mother tongue	first language, native language
різноїцеві близнюки – fraternal twins	non-identical twins
робітник – workman	worker
робітник на буровійвищці – floor man	floorwalker, duty person

робоча сила – manpower	workers, workforce, staff
родоначальник – founding father	founder
рознощик газет – newsboy, paperboy	paper carrier, news deliverer
своя людина – inside man	insider
священник (чоловік) – clergy man	cleric, minister, pastor, clergy member
священник (жінка) – clergy woman	cleric, minister, pastor, clergy member
священослужителька – priestess	priest
секретарша – girl Friday	aide, assistant
середній американець – John Q. Public, man on the street	average person, ordinary citizen
сигнальник – signalman, flagman	flagger, signaler, signal operator
скотар – cattleman	cattle owner
скотарка – cattlewoman, cowgirl	cattle owner, cowhand
скотовласник – cattleman	cattle owner
скотовласниця – cattlewoman	cattle owner
скульптор– жінка – sculptress	sculptor
слабкий (як кісейна баришня) – weak sister	weak, cowardly
сліпа (жінка) – blind woman	blind person, visually impaired
сліпий (чоловік) – blind man	blind person, visually impaired
смітяр – trash man	trash collector
снайпер – marksman	sharpshooter, shooter
снігова людина – snowman	snow person
сніговик – snowman	snow person
солдат – enlisted man	enlistee, soldier, recruit
солдат (який воює) – fighting man	fighter, soldier
спадкоємиця – heiress	principal, heir
співак і танцюрист – song-and-dance-man	singer and dancer
співачка – songstress	singer
співвітчизник – countryman	compatriot
співвітчизниця – countrywoman	compatriot

співробітник газети – newspaperman	staff writer
співробітник служби доставки – deliveryman	deliverer, delivery clerk, courier
спікер (чоловік) – spokesman	spokesperson
спікер (жінка) – spokeswoman	spokesperson
спокусиця – temptress	tempter, enticer
спортсмен – sportsman	athlete
спортсменка – sportswoman	athlete
спортсменський – sportsmanlike	sporting, sporty
спостерігач – lookout man	lookout
стара діва – old maid, spinster	single person
старійшина – elder statesman, alderman	senior statesperson, council member/person
створений людиною – manmade	hand-made, hand-built,
сторож – watchman, gateman	gate keeper, gate attendant, lookout guard
страхувальник – insurance man	insurance agent
стрілець – triggerman	shooter
стрілець(-піхотинець) – rifleman	shooter, sharpshooter
стрілочник – switchman	switch operator
студентка – coed	student
ступінь магістра – master's degree	graduate degree, postgraduate degree
стюард – steward	flight attendant
стюардеса – stewardess	flight attendant
тамада – toastmaster	toast maker
тамада (жінка) – toastmistress	toast maker
тамбурмажоретка – drum majorette, majorette	drum major
терорист – gunman	shooter, killer, assassin
тиран – taskmaster	tyrant
третій зайвий – odd-man-out	person not included
турист (на природі) – outdoorsman	outdoors person

убивця (<i>чоловік</i>) – triggerman	assassin
убивця (<i>жінка</i>) – murderess	murderer
усі до одного – to a man	to a person
усі як один – to a man	to a person
успішна людина – letterman	achiever, award winning athlete
учасник хору хлопчиків – choir boy	choir member
учасниця хору дівчат – choir girl	choir member
учений муж – learned man	learned person
фахівець з організації публічних розваг – showman	entertainer
фахівець із реклами – publicity man, ad man	publicist
фахівець радіомовлення – radioman	radio broadcaster
фейсконтролер – doorman	doorkeeper, door attendant
флагман – flagman	flagger
франт – man about town	bon vivant, mover and shaker
французи – Frenchmen	the French, French people
фрейліна – maid-of-honor	honored attendant
фронтмен – front man	representative, intermediary
характерний для кваліфікованого робітника – workmanlike	skillful, efficient
хатня робітниця – maid	house cleaner
хлопчик– півчий – choir boy	choir member
хорист – chorus boy	chorus singer, chorus member
хористка – chorus girl	chorus singer, chorus member
цап-відбувайло – fall guy	Scapegoat
чергова на поверсі (<i>готелю</i>) – hostess	host
член (місцевого) законодавчого органу – assemblyman	assemblyperson, assembly member
член (місцевого) законодавчого органу (<i>жінка</i>) – assemblywoman	assemblyperson, assembly member
член (муніципальної) ради – councilman	council member

член екіпажу (групи) – crewman	crew member
член Конгресу (<i>чоловік</i>) – congressman	member of Congress, congress person
член Конгресу (<i>жінка</i>) – congresswoman	member of Congress, congress person
член племені – tribesman	tribe member
член ради самоуправління – alderman	council member/person
члени міської ради – city fathers	city leaders
чоловік та жінка – man and wife	husband and wife
чоловік у домі – man of the house	husband, father
чоловік, який веде домашнє господарство – househusband	homemaker
чоловіча робота – man's work	work, hard work
чоловічий (<i>про розмову тощо</i>) man-to-man	serious
чоловічий (<i>який личить чоловіку</i>) – manlike	humanlike
чоловічий (<i>одяг тощо</i>) – masculine	male
шаман – medicine man	spirit healer, faith healer
шахрай – confidence man, conman	swindler, crook
швачка – seamstress	tailor, sewer, mender, needleworker
швейцар – doorman	doorkeeper, door attendant
шедевр – masterpiece	great work of art
шотландець – Scotsman	Scot
шоумен – showman	actor, performer
штат – manpower	workers, workforce, staff, personnel
штучний (<i>створений людиною</i>) – man-made, manmade	artificial, handmade, manufactured, synthetic
юнга – cabin boy	cabin attendant
як чоловік із чоловіком – man-to-man	head-to-head, face-to-face
який не був у застосуванні – maiden	first, untried

REFERENCES

1. Gender-Neutral Equivalent Words // Електроннийресурс. <http://www.writinghelp-central.com/gender-neutral.html>
2. Gender neutral language // Електроннийресурс. http://nonbinary.org/wiki/Gender_neutral_language)
3. Guidelines for gender-neutral language // Electronic Resource. <https://www.noslanguages-ourlanguages.gc.ca/bien-well/fra-eng/style/nonsexistguidelines-eng.html>
4. Jerz Literacy Weblog: Gender-Neutral Language Tips: How to Avoid Biased Writing, Without Sounding Awkward // Electronic Resource. <http://jerz.setonhill.edu/writing/grammar-and-syntax/gender-neutral-language/>
5. Tips for Using Inclusive, Gender Neutral Language // Electronic Resource. <http://www.marquette.edu/wac/neutral/NeutralInclusiveLanguage.shtml>

Стаття надійшла до редколегії 29.03.16

В. І. Карабан, д-р філол. наук. проф.,

А. В. Карабан, канд. філол. наук. проф.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Українсько-англійський перекладний глосарій політично коректної лексики: гендерно нейтральні слова

Представлено впорядкований в алфавітному порядку українсько-англійський глосарій (874 словникові статті) такої групи політично коректної лексики, як гендерно нейтральні слова.

Ключові слова: англо-український глосарій, гендерно нейтральна лексика.

В. И. Карабан, д-р филол. наук,

А. В. Карабан, канд. филол. наук

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (Украина)

Украинско-английский переводной глоссарий политически корректной лексики: гендерно нейтральные слова

Представлен алфавитно организованный украинско-английский глоссарий (874 словарные статьи) такой группы политически корректной лексики, как гендерно нейтральные слова.

Ключевые слова: англо-украинский глоссарий, гендерно нейтральная лексика.